

Милена Ивановић

**ВИВЧАЄМО
УКРАЇНСЬКУ МОВУ**

**САВРЕМЕНИ УКРАЇНСКИ ЈЕЗИК 1 и 2
ОСНОВЕ ГРАМАТИКЕ С ПРАКТИКУМОМ**

Београд, 2017

Садржај

ПРЕДГОВОР	4
ЛЕКЦИЈА 1 НОМИНАТИВ	6
ЛЕКЦИЈА 2 ЛОКАТИВ	14
ЛЕКЦИЈА 3 ПРЕЗЕНТ I КОНЈУГАЦИЈА	27
ЛЕКЦИЈА 4 ИНСТРУМЕНТАЛ	32
ЛЕКЦИЈА 5 ПРЕЗЕНТ II КОНЈУГАЦИЈА	49
ЛЕКЦИЈА 6 ДАТИВ	53
ЛЕКЦИЈА 7 ПРОШЛО ВРЕМЕ	63
ЛЕКЦИЈА 8 ГЕНИТИВ	67
ЛЕКЦИЈА 9 ГЕНИТИВ	84
ЛЕКЦИЈА 10 СПЕЦИФИЧНОСТИ ПРОМЕНЕ ГЛАГОЛА	94
ЛЕКЦИЈА 11 АКУЗАТИВ	101
ЛЕКЦИЈА 12 БУДУЋЕ ВРЕМЕ	110
ЛЕКЦИЈА 13 КОМПАРАЦИЈА ПРИДЕВА	119
ЛЕКЦИЈА 14 МЕСТО И ПРАВАЦ	127
ЛЕКЦИЈА 15 ВРЕМЕ	148
ЛЕКЦИЈА 16 ОБЈЕКАТ	156
ЛЕКЦИЈА 17 АДРЕСАТ И БЕЗЛИЧНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ	163
КОНТРОЛНА ВЕЖБАЊА	172
КЉУЧ	176
ГРАМАТИЧКЕ ТАБЕЛЕ	184

Уџбеник *Вивчаємо українську мову* намењен је студентима-филолозима који изучавају украјински језик на почетном нивоу, било као главни језик, било као други језик. Рад са уџбеником не захтева никаква претходна знања из области украјинске граматике и украјинског језика уопште, међутим, будући да је намењен филолозима, претпоставља познавање основних граматичких појмова. Сви граматички термини наведени су паралелно на српском и украјинском језику.

Основни циљ уџбеника јесте усвајање основа украјинске граматике – предлошко-падежног система и система глаголских времена. Кроз различита вежбања и примере студенти усвајају и понављају граматичке облике, њихове функције, али и разноврсну лексику која представља лексички минимум на овој етапи изучавања украјинског језика. Уџбеник такође у вежбањима садржи материјале (дијалоге) чија је функција усвајање говорних формула уобичајених за свакодневну комуникацију на савременом украјинском језику. Пословице, поједине реалије, имена познатих личности украјинске историје и културе, географски називи, значајни датуми, који се срећу у вежбањима, уводе студенте у културолошки аспект изучавања језика.

У лекцијама првог дела уџбеника представљени су падежни облици именичких, придевских и појединих заменичких (личне и присвојне заменице) речи. Распоред падежа по лекцијама не одговара редоследу уобичајеном при изучавању украјинског језика као страног, нити одговара функционалном потенцијалу одређених падежа, већ је одабран по принципу „од лакшег ка тежем“. Тако је, на пример, генитив, иако облик са великим бројем најразличитијих функција, представљен тек у осмој лекцији с обзиром на већи избор наставака и сложенија правила њихове употребе, како у облицима множине, тако и у облицима једине мушког рода. Акузатив је, иако један од централних падежа украјинског падежног система, премда релативно лак за усвајање за говорнике српског језика, обрађен тек након генитива јер се код већине именица његов облик подудара управо са генитивом или номинативом. Осим тога, при одабиру редоследа падежа у лекцијама водило се рачуна и о редоследу говорних тема које се обрађују у оквиру почетног курса савременог украјинског језика: номинатив (*Мене звати Тарас; Ја студент; Ми студенти.*), локатив (*Ја живу в Белграді; Він навчається на філологічному факультеті.*), инструментал (*Вона розмовляє українською мовою; Він займається спортом; Ми цікавимося сучасною українською музикою.*), датив (*Олені подобаються українські художні фільми; Мені двадцять років.*) итд. У овом делу уџбеника представљене су и посебно истакнуте основне функције обрађиваних падежа. Поједине функције, које су обухваћене посебним лекцијама, имплицитно су присутне у примерима и вежбањима и у првом делу уџбеника.

У другом делу предлошко-падежни систем представљен је с обзиром на комплексе значења у чијем изражавању одређени падежи учествују – место и правац, време, објекат, адресат, логички субјекат у безличним конструкцијама. Лекције из овог дела уџбеника усмерене су на понављање претходно усвојених падежних облика, усвајање њихове употребе без предлога или са основним предлозима при изражавању одређених значења. Посебна пажња овде је посвећена поређењу украјинског језика са српским, као матерњим језиком студената, мада се елементи контрастирања срећу и у првом делу уџбеника, поготово када је реч о разликама између ова два језика.

У уџбенику су такође заступљени и глаголски облици – облици садашњег, прошлог и будућег времена. Посебна лекција посвећена је гласовним променама до којих долази при конјугацији, као и неправилним глаголима. У посебној лекцији обрађује се компаратив придева и прилога.

Градиво је изложено максимално сажето, у виду табела и коментара уз њих, док лекције у свом већем делу обухватају вежбања. У лекцијама посвећеним појединим падежима најпре се у табелама наводе именички и придевски облици, а у рубрикама су посебно представљени облици појединачних речи који треба да послуже као образац промене (за сваки род наведено је неколико речи, по једна за сваки тип промене – тврду, мешовиту и меку, на [j] и остале меке сугласнике; у оквиру женског рода представљене су, како именице на -а, тако и именице на сугласник), а посебно наставци (опет за сваки род и сваки тип промене), затим облици личних и присвојних заменица. Између сваке врсте речи дају се вежбања усмерена на усвајање њихових облика.

Свака лекција завршава се додатком у коме се налазе вежбања за понављање свих облика одговарајућег падежа или времена, уз увођење додатне лексике. У додатку се могу налазити и допунске информације о специфичностима употребе појединих облика, као и вежбања усмерена на усвајање ових специфичности.

На крају уџбеника налазе се граматичке таблице у којима је систематизовано целокупно градиво.

ЗНАЧЕЊА СИМБОЛА

Симболом обележени су коментари уз табеле који садрже додатне напомене о употреби појединих наставака.

Симболом означени су специфични облици или изузеци, као и напомене које се тичу функција појединих облика. Употреба облика представљена је уоквиреним примерима уз које се дају посебно истакнути коментари.

Сваки тип вежбања обележен је такође посебним симболом:

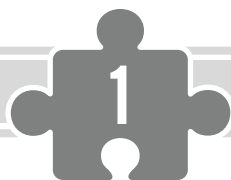
Симболом означена су вежбања у којима студент треба да формира одређени облик од задатих речи, да одговори на постављена питања употребивши одговарајући облик, да доврши реченицу одређеном речју или синтагмом у траженом облику, да према образцу трансформише дате синтагме или реченице тако што ће употребити задати облик и слично.

Симболом обележена су вежбања усмерена на употребу облика у одређеним комуникативним ситуацијама. У већини вежбања овог типа као образац наведени су краћи дијалози, док речи наведене испод њих треба употребити за грађење нових дијалога по истом образцу.

Симболом означена су вежбања која се раде писмено: преводи реченица или краћих текстова са српског језика на украјински, састављање кратких текстова на одређену тему помоћу задатих речи, исправљање грешака у тексту.

Симболом означена су вежбања намењена за самостални рад код куће. Након последње лекције дата су контролна вежбања чија је сврха понављање целокупног градива, предвиђена такође за самостални рад. Резултате таквог рада студенти могу проверити у кључу који се даје на крају уџбеника.

Уз поједина вежбања дат је кратак речник непознатих речи означен као **Словничок.**

НОМИНАТИВ

НАЗИВНИЙ ВІДМІНОК

Іменице (Ім'єнники)

Єднина (Однина)

РОД	ТВРДА ГРУПА		МЕШОВИТА ГРУПА		МЕКА ГРУПА	
РІД	ТВЕРДА ГРУПА		МІШАНА ГРУПА		М'ЯКА ГРУПА	
МУШКИ	<i>брат</i>	-Ø	<i>товáриш</i>	-Ø	<i>хлопець</i>	-Ø
ЧОЛОВІЧИЙ	<i>бáтько</i>	-О	<i>ніж</i>	-Ø	<i>край</i>	-Ø
ЦЕЙ	<i>Мико́ла</i>	-А	<i>ткач, плащ</i>	-Ø	<i>суддя́</i>	-Я
СРЕДЬИ	<i>се́ло</i>	-О	<i>плече́</i>	-Е	<i>по́ле</i>	-Е
СЕРЕДНІЙ			<i>прізви́ще</i>	-Е	<i>заня́ття</i>	-Я
ЦЕ	ім'я					-Я
ЖЕНСКИ	<i>сестра́</i>	-А	<i>душа́</i>	-А	<i>пісня́</i>	-Я
ЖІНОЧИЙ			<i>ве́жа</i>	-А	<i>аудито́рія</i>	-Я
ЦЯ			<i>неста́ча,</i> <i>пло́ща</i>	-А		
	<i>ніч, любов, радість, ма́ти</i>					-Ø

1. Разврстајте именеце по родовима:

Образац:

Він	Вона́	Вонó
студéнт	мо́ва	по́ле

брат, ве́чiр, вікно́, гурто́житок, де́нь, де́рево, до́шка, завда́ння, іспа́нець, істо́рія, ка́ва, кімна́та, ле́кція, лі́жко, місце́, мо́ва, мо́ре, німке́ня, обли́ччя, Окса́на, посві́дчення, пробле́ма, ра́нок, ро́зклад, сві́т, се́рце, сестра́, сі́ль, со́нце, студéнт, студéнтка, Тара́с, Уго́рица, уніве́рситет, факультéт, фі́льм, час, шко́ла

2. Показну заменицу *цей, це, ця* употребите у одговарајућем облику рода према образцу:

Образец:

Цей	Ця	Це
студѐнт	мо́ва	по́ле

весілля, ви́шня, вода́, геро́й, голова́, життя́, земля́, зо́шит, кни́жка, ла́мпа, лист, мі́сто, мо́лодість, молоко́, моро́з, не́бо, ніч, оліве́ць, пита́ння, пра́во, приро́да, рі́ч, ри́ба, робо́та, ручка́, серб, систе́ма, сло́во, сті́л, ті́ло, украї́нка

Множина (Множина́)

РОД		ТВРДА ГРУПА		МЕШОВИТА ГРУПА		МЕКА ГРУПА	
РІД		ТВЕРДА ГРУПА		МІШАНА ГРУПА		М'ЯКА ГРУПА	
МУШ. ЧОЛ.	Једн	<i>брат</i>	-Ø	<i>това́риш</i>	-Ø	<i>хло́нець</i>	-Ø
	Одн					<i>край</i>	
Мн		<i>брати́</i>	-И	<i>това́риши</i>	-И	<i>хло́пці</i>	-И
						<i>краї́</i>	-ї
СРЕД. СЕР.	Једн	<i>село́</i>	-И	<i>прі́звище</i>	-Е	<i>по́ле</i>	-Е
	Мн	<i>се́ла</i>	-А	<i>прі́звища</i>	-А	<i>поля́</i>	-Я
ЖЕН. ЖІН.	Једн	<i>сестра́</i>	-А	<i>пло́ща</i>	-А	<i>пі́сня</i>	-Я
	Одн					<i>аудито́рія</i>	
Мн		<i>се́стри</i>	-И	<i>пло́щі</i>	-И	<i>пі́сні</i>	-И
						<i>аудито́рії</i>	-ї
Једн	<i>ніч</i>						-Ø
Мн	<i>но́чі</i>						-И

! Запам'ятайте!

друг – дру́зі

о́ко – о́чі

дити́на – ді́ти

люди́на – лю́ди

1. Од наведених именица формирајте облик номинатива множине:

брат, виклада́ч, ві́кно, води́й, впра́ва, геро́й, гру́па, де́рево, дире́ктор, ді́дусь, дочка́, завда́ння, зо́шит, зу́стріч, інститут, кі́мната, кни́га, краї́на, ла́мпа, лист, магази́н, маши́на, мере́жа, мі́сто, місце́, море́, нога́, ня́ня, о́сінь, підру́чник, подру́га, почуття́, рік, рі́ч, робі́тник, ситуа́ція, сто́лиця, това́риш, уро́к, чоло́вік, яблукo

2. Именице у загради употребите у облику номинатива множине:

1. Це університёт. Тут вча́ться _____ (студéнт-інозéмець).
2. Це мої _____ (товáриш). Вони́ _____ (украї́нець).
3. У цьóму будінку живу́ть мої _____ (друг).
4. _____ (тури́ст) огляда́ють місто.
5. Нові́ _____ (пра́вило) напи́сані на до́шці.
6. На́ші _____ (дити́на) гуля́ють по па́рку.
7. На цих дере́вах расту́ть _____ і _____ (гру́ша і я́блуко).
8. _____ (переклада́ч) му́сять ува́жно слухати.
9. За мі́стом знахо́дяться великі́ _____ (стадіо́н).
10. _____ (хло́пець) гра́ють у футбо́л.

Придеви (Прикме́тники)

Једнина (Однина́)

РОД РІД	ТВЕРДА ГРУПА		МЕКА ГРУПА	
	ТВЕРДА ГРУПА		М'ЯКА ГРУПА	
МУШКИ ЧОЛОВІЧИЙ	<i>зелéний</i>	-ИЙ	<i>сiнiй</i>	-ИЙ
СРЕДЊИ СЕРЕДНIЙ	<i>зелéне</i>	-Е	<i>сiнe</i>	-Є
ЖЕНСКИ ЖIНОЧИЙ	<i>зелéна</i>	-А	<i>сiня</i>	-Я

Множина (Множинá)

РОД РІД	ТВЕРДА ГРУПА	МЕКА ГРУПА	НАСТАВАК ЗАКIНЧЕННЯ
	ТВЕРДА ГРУПА	М'ЯКА ГРУПА	
Сви родови	<i>зелéні</i>	<i>сiні</i>	-І

Зверніть увагу!!!

У українському мові, за разлику од сръпског, у облицима множине придевских речи и неких других облика (на пример, прошлог времена) не разликује се род: *зелений стіл* – *зелені столи*, *зелене поле* – *зелені поля*, *зелена дошка* – *зелені дошки*. Наставак је исти и код тврде и код меке групе: *новий* – *нові*, *сусідній* – *сусідні*.

Спојте придеве из леве колоне са именицама из десне:

<i>великий</i>	<i>стіл</i>
<i>сіне</i>	<i>дошка</i>
<i>малé</i>	<i>чоловік</i>
<i>гáрна</i>	<i>дéрево</i>
<i>молодий</i>	<i>мóре</i>
<i>сильний</i>	<i>жінка</i>
<i>зелéна</i>	<i>місто</i>
<i>цікава</i>	<i>стіна</i>
<i>висóке</i>	<i>хлопець</i>
<i>чистий</i>	<i>кніжка</i>
<i>біла</i>	<i>кабінет</i>

Допуните табелу:

ОДНИНА	МНОЖИНА
<i>інозёмний студéнт</i>	<i>інозёмні студéнти</i>
<i>новá студéнтка</i>	
<i>студéнтський гуртóжиток</i>	
	<i>дóбри пóдрузи</i>
<i>сіне мóре</i>	
<i>ширóка вулиця</i>	
	<i>зелéні поля</i>
	<i>висóкі украї́нці</i>
<i>вели́ке місто</i>	
<i>пéрша пáрта</i>	
	<i>малі ві́кна</i>
<i>дорогá кні́га</i>	

<i>низький будинок</i>	
	<i>українські хлопці</i>
<i>зелене око</i>	
<i>домашнє завдання</i>	
	<i>молоді вчителі</i>
<i>сильний дощ</i>	
<i>порожня сторінка</i>	
	<i>ніжні поліції</i>
	<i>сусідні села</i>

Личне замице (Особові займенники)

ЛИЦЕ (ОСОБА)	ЈЕДНИНА ОДНИНА	ЛИЦЕ (ОСОБА)	МНОЖИНА МНОЖИНА
1	<i>я</i>	1	<i>ми</i>
2	<i>ти</i>	2	<i>ви</i>
3	<i>він</i> <i>воно́</i> <i>вона́</i>	3	<i>вони́</i>

Оксана показує фотографію Тарасу и објашњава ко је на њој. Допуните њихов дијалог одговарајућим замицама:

- Хто це?
- Це Олена. _____ моя подруга.
- А це?
- Це Петро. _____ мій брат. А це я.
- Де _____ сфотографувались?
- На факультеті. Ми одногруппники.
- А _____ не знав, що _____ вже навчаєтесь в університеті.
- Так, _____ першокурсники.
- А це хто?
- Це Мирослав і Маріо. _____ наші іноземні колеги.

Присвојне заменице (Присвійні займєнники)

ЛИЦЕ (ОСО́БА)	М.Р. Ч.Р.	С.Р. С.Р.	Ж.Р. Ж.Р.	Мн. Мн.	ЛИЦЕ (ОСО́БА)	М.Р. Ч.Р.	С.Р. С.Р.	Ж.Р. Ж.Р.	Мн. Мн.
	<i>чий?</i>	<i>чиє́?</i>	<i>чия́?</i>	<i>чий́?</i>		<i>чий?</i>	<i>чиє́?</i>	<i>чия́?</i>	<i>чий́?</i>
1	<i>мій</i>	<i>моє́</i>	<i>моя́</i>	<i>мої́</i>	1	<i>наш</i>	<i>на́ше</i>	<i>на́ша</i>	<i>на́ші</i>
2	<i>твій</i>	<i>твоє́</i>	<i>твоя́</i>	<i>твої́</i>	2	<i>ваш</i>	<i>ва́ше</i>	<i>ва́ша</i>	<i>ва́ші</i>
3	<i>його́</i> <i>ї́</i>	<i>його́</i> <i>ї́</i>	<i>його́</i> <i>ї́</i>	<i>його́</i> <i>ї́</i>	3	<i>їхній</i>	<i>їхне́</i>	<i>їхня́</i>	<i>їхні́</i>

Зверніть увагу!!!

Присвојне заменице трећег лица једнине *його́*, *ї́* представљају, у ствари, облик генитива одговарајућих личних заменица и непроменљиве су: *його́ сестра́* – *його́ сестри*, *ї́ сестра́* – *ї́ сестри*.

Саставите дијалоге према обрасцу:

1. Образац: А: Як ви? Як ва́ші спра́ви?

Б: Дякую, ду́же до́бре.

Вони́ – робо́та, він – здоро́в'я, ти – батькі́, вона́ – діти, він – дідусь

2. Образац: А: Чий це портфе́ль

Б: Цей? Мій.

словни́к, кни́га, ключі́, рúчка, оліве́ць, зо́шит, су́мка, докуме́нти

3. Образац: А: Познайóмте́сь, це мій брат.

Б: Ду́же приє́мно.

друг, по́друга, ма́ма, ба́тько, сестра́, син, това́риші, коле́ги

4. Образац: А: Ти не знаєш, чий цей шарф?

Б: Якій?

А: Он цей, *сі́ній*.

Б: Не знаю, не мій. Мій *зеле́ний*.

су́мка, зо́шит, па́пка, пакéт, кни́жка

велі́кий, мале́нький, товстíй, тонкі́й, жо́втий,

роже́вий, чо́рний, бе́жевий, блакі́тний, сі́ній

Употребите одговарајућу присвојну заменицу 3. лица:

1. Вона́ ка́же, що це _____ друг.
2. Вони́ не зна́ють, де _____ виклада́ч.
3. Він пита́є, де _____ рúчка.
4. Він ка́же, що це _____ коле́ги.
5. Вони́ не зна́ють, де _____ аудито́рія.
6. Оле́на пита́є, де _____ книжкí.
7. Андрíй не зна́є, де _____ брат.
8. Ле́ся і Оле́на пока́зують, де _____ будíнок.
9. Окса́на зна́є, що це не _____ паке́т.
10. Петро́ ка́же, що це _____ дíвчина.

*Петро́ навча́ється на філологíчному факультéті.
Студéнти чита́ють в бібліоте́ці.*

У наведених реченицях недостає суб'єкт. Допуніть їх одговарају́чим іменницями:

1. Моє́ _____ Окса́на.
2. _____ із Франці́ї.
3. _____ чита́є ле́кцію.
4. Цей словни́к нам дав _____.
5. _____ ці́лий день на заняттях.

Підказка:
виклада́ч,
ім'я, студéнти,
бібліоте́кар,
Міше́ль

*Петро́ студéнт.
Пого́да га́рна.*

Зверніть увагу!!!

У українському мові глагол-зв'язка *бути* (*є*) узагалом не використовується у презенті:

УКР: Окса́на студéнтка.

СРП: Оксана је студенткиња.

У наведеним реченицама недостаје именски део предиката.
Допуните их одговарајућим именицама или придевима:

1. По́ле _____ а мо́ре _____
2. Це мій _____ Іва́н, а це його́ _____
Ма́рта.
3. Наш знайо́мий Тара́с за націо́нальністю _____
4. Буді́нок факультéту _____.
5. Мари́на із Сéрбії. Вона́ _____.

Підказка:
сéрбка,
зелéний,
висóкий,
товáриш,
украї́нець,
сї́ний,
сестра́

Преведите текст на украї́нски језик користећи речи и конструкције из лекције:

Моје име је Иван. Ја сам студент. Студирам на Филолошком факултету. Ово су моје колеге. Ово је наш факултет. А ово су моја другарица Јелена, њена мама и њен брат Дејан.